

რეზიუმე

Corporate Compliance შეიძლება განვმარტოთ, როგორც დადგენილი წესების დაცვის უზრუნველყოფა კომპანიაში, მათი შესრულება, კორპორაციული შესაბამისობა. წესები კი ამ შემთხვევაში, ნორმატიული, კომპანიის მიერ დადგენილი შიდა სამართლებრივი აქტებისა და ზოგადი ქცევის წესების ერთობლიობაა. საქართველოში Corporate Compliance-ის განხორციელება ძირითადად, კომერციულ ბანკებს უკავშირდება. Compliance-ის ამოსავალ წერტილს კომპანიის ინტერესების დაცვა წარმოადგენს, რომელთა შელახვის თავიდან ასაცილებლად Compliance -ის განმახორციელებელმა სტრუქტურულმა ერთეულმა ან პირმა:

- თვალყური უნდა მიაღვენოს კომპანიის, მისი სტრუქტურული ერთეულებისა და თანამშრომლების ქმედების სამართლებრივ ჩარჩოებში მიმდინარეობას;

- უნდა უზრუნველყოს წესების დაცვით ქმედება კომპანიაში;

- უნდა მოახდინოს კომპანიის წინაშე არსებული რისკების პრევენცია/მათ შესამცირებლად საჭირო ღონისძიებების გატარება.

ქართულმა საბანკო სექტორმა, ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში მისი მნიშვნელოვანი როლის გათვალისწინებით, პირველმა უნდა განახორციელოს საუკეთესო პრაქტიკასა და რეალურ საჭიროებებზე მორგებული Compliance-მოდელის დანერგვა, რათა ბიზნესისათვის ჯანსაღი კორპორაციული მართვის მაგალითი იყოს.

Резюме

Corporate Compliance можно разъяснить, как обеспечение соблюдения установленных правил в компании, их выполнение и их корпорационное соответствие. В правилах в этом случае подразумевается совокупность нормативов, установленных компанией внутренними правовыми актами и правил, общего поведения. В Грузии реализация Corporate Compliance в основном связана с коммерческими банками. Исходной точкой Compliance-а является защита интересов компании, для избежания подвержения рисков которых, структурная единица или лицо, ведущие процесс Compliance, должны:

- Следить за течением действий структурных единиц и сортидников, в соответствии нормативно-правовой базы;

- Должен обеспечить, чтоб все действия в компании соответствовали правилам;

- Должен предотвратить риски, существующие перед компанией и провести требуемые мероприятия,

с целью их предотвращения.

Банковский сектор Грузии, с учетом его важной роли в развитии экономики страны, должен первым реализовать внедрение модели Compliance, который будет соответствовать реальным потребностям, этим быть примером корпоративного управления для бизнеса.

* * * * *

Corporate Compliance ბოლო პერიოდის ერთერთი პოპულარული თემა გახდა ამერიკული და ევროპული სამეცნიერო პუბლიკაციებისა თუ ნაშრომებისათვის. ავტორების მიერ განიხილება აღნიშნული სისტემის დანერგვის თეორიული შესაძლებლობები, მისი თანმხლები დადებითი მხარეები; კერძოდ, რისკის მართვის გაუმჯობესება, ასევე, უარყოფითი მხარეები, მაგალითად, ბიუროკრატიის მატების საფრთხე და სხვ.

ლიტერატურაში ტერმინის ჩომპლიანცე წარმომავლობას ანგლო-ამერიკულ საბანკო სფეროს მიაწერენ. Corporate Compliance ვიწრო გაგებით კანონმდებლობის დაცვის უზრუნველყოფასთან ასოცირდება. თუმცა, ის არ შემოიფარგლება ამ ვიწრო განმარტებით. იმისათვის, რომ Corporate Compliance-ის არსი და დანიშნულება უკეთ შევიცნოთ, საჭიროა, უფრო დეტალურად გავიგოთ, თუ რას მოიცავს და გულისხმობს ეს ცნება. Corporate Compliance შეიძლება განვმარტოთ, როგორც დადგენილი წესების დაცვის უზრუნველყოფა კომპანიაში, მათი შესრულება, წესებთან შესაბამისობაში ყოფნა, კორპორაციული შესაბამისობა. წესები კი ამ შემთხვევაში, ნორმატიული, კომპანიის მიერ დადგენილი შიდა სამართლებრივი აქტებისა და ზოგადი ქცევის წესების ერთობლიობაა. რაც უფრო ზედმიწევნით ხდება წესების დაცვა კომპანიაში, მით უფრო მაღალია მისი კორპორაციული შესაბამისობის ხარისხი. Corporate Compliance -ის სისტემა კომპანიის მიერ საკუთარი თავისათვის, მისი ორგანოებისა და თანამშრომლებისათვის შემუშავებული მაკონტროლებელი მექანიზმია, რომელიც მისი საქმიანობის მოქმედი კანონმდებლობისა თუ კომპანიის შიდა სამართლებრივი აქტების, მის მიერ დადგენილი პრინციპების ჩარჩოებში წარმართვას უზრუნველყოფს.

Corporate Compliance დაახლოებით შვიდი წლის წინ დაინერგა მსოფლიოში. ის სწრაფად შეიჭრა ამერიკის შეერთებული შტატებიდან ევროპულ ეკონომიკურ წრეებში და დღეს ის კარგი კორპორაციული მართვის შეუცვლელ შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს.

Corporate Compliance-ს პირდაპირი მიზანია,

თავიდან აიცილოს აღნიშნული სამართლებრივი თუ ეკონომიკური რისკები და ამით გამოწვეული პასუხისმგებლობა. Compliance-ის დარღვევამ, კომპანიისა და მისი ხელმძღვანელობისათვის შესაძლოა, ისეთი რისკები გამოიწვიოს, როგორიცაა: — სანქციები (ფულადი ჯარიმა, გაფრთხილება და სხვა); — სისხლის, ადმინისტრაციული ან სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა; — რეპუტაციის შელახვა. თუ ამ რისკს კომერციულ ჭრილში განვიხილავთ, პასუხისმგებლობის გამომწვევმა გადაცდომამ კომპანიით დაინტერესებული მხარეების ნდობის კლება და მათი დაკარგვა შეიძლება გამოიწვიოს.

პირდაპირი მიზნის პარალელურად, ლიტერატურაში საუბარია Corporate Compliance-ის დამატებითი მიზნების არსებობაზეც. ძლიერი და გამჭვირვალე Compliance სისტემა არა მხოლოდ არსებული პარტნიორების ნდობისა და ინტერესის შენარჩუნებას, მათი დაკარგვის თავიდან აცილებას, არამედ სხვა, ფართო წრის დაინტერესების სტიმულირებასაც შეიძლება ემსახურებოდეს.

საქართველოში Corporate Compliance-ის განხორციელება ძირითადად, კომერციულ ბანკებს უკავშირდება. Basel II ურჩევს ბანკებს, კარგი კორპორაციული მართვისათვის რისკის მენეჯმენტსა და შიდა აუდიტთან ერთად, განახორციელონ Compliance. საქართველო არ გახლავთ ბაზელის კომიტეტის წევრი ქვეყანა, თუმცა, ნაწილი ბანკებისა სხვადასხვა ფორმით ითვალისწინებს ამ რეკომენდაციას საკუთარ საქმიანობაში. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ Corporate Compliance ისეთი ჩამოყალიბებული მოდელით, როგორი სახითაც ეს აშშ-ისა და ევროპის კომპანიებში გვხვდება, ჯერჯერობით საქართველოში დანერგილი არ არის. მიუხედავად იმისა, რომ Corporate Compliance-ის უმნიშვნელოვანეს შემადგენელ ნაწილს კანონისა და დადგენილი წესების დაცვა წარმოადგენს, მისი მხოლოდ სამართლის სფეროსათვის მიკუთვნება საკმარისი არ იქნებოდა. Corporate Compliance ბიზნესის ადმინისტრირებისა და ეკონომიკური ეთიკის ნაწილი გახდა, ზოგიერთი ავტორი კი მას მარკეტინგის ინსტრუმენტადაც განიხილავს.

Corporate Compliance-ის სისტემის ასამუშავებლად საჭიროა მისი:

- იმპლემენტირება;
- დოკუმენტურად გამყარება;
- შემდგომი განვითარება.

მომცრო კომპანიები შესაძლოა, მხოლოდ ერთი თანამშრომლის დანიშვნით შემოიფარგლონ. დიდი, რეგულირებული კომპანიები კი, როგორიცაა ბანკები და სადაზღვევო კომპანიები, სპეციალური სტრუქტურული ერთეულის შექმნით ახორციელებენ Compliance-ს. სტრუქტურული ერთეულისა თუ პოზიციის შექმნისას, კომპანიის ხელმძღვანელობამ ყურადღება უნდა გაამახვილოს შემდეგ დეტალებზე: მნიშვნელოვანია Compliance-სისტემის იმიჯი.

სტრუქტურული ერთეული თუ ცალკეული კადრი ნდობასა და პატივისცემას უნდა იწვევდეს კომპანიის თანამშრომლებში. ერთეულის რეპუტაციის სწორად ფორმირებისათვის, თავიდან უნდა იქნეს აცილებული Compliance ფუნქციების ისეთი განყოფილებისათვის მინიჭება, რომელიც ნაკლებ მნიშვნელოვნად ითვლებოდა კომპანიაში. Compliance-სისტემა შესაძლოა, დაინერგოს კომპანიაში და მართული იქნას ცალკე სტრუქტურული ერთეულის მიერ, რომელიც საკუთარ თავზე აიღებს ყველა ფუნქციას. მეორე ვარიანტი მატრიცული ორგანიზებაა, სადაც სამუშაო ფუნქციები გადანაწილებული იქნება სხვადასხვა სტრუქტურულ ერთეულებზე (Compliance-ის, იურიდიული, ფინანსური, ადამიანური რესურსების და სხვა განყოფილებები), რომელთა ნამუშევარი თავს მოიყრის ზემდგომ კომიტეტში. თუმცა, ასევე შესაძლებელია გარე მომსახურებით სარგებლობა — Compliance ფუნქციების აუტსორსინგი. ამ უკანასკნელზე დიდხანს არ შევჩერდები, მაგრამ დადებითთან ერთად საჭიროა, აღინიშნოს მისი უარყოფითი ასპექტებიც. დადებით მხარეს, ცხადია, დაზოგილი ფიქსირებული ხარჯები წარმოადგენს, რაც კომპანიაში Corporate Compliance-ის სისტემის დანერგვისა და შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულის შექმნის შემთხვევაში, არც თუ ისე მცირე იქნება. აუტსორსინგის უარყოფითი მხარედ კი შესაძლოა, შემდეგი მოვლენები მოვიხსენიოთ: — კომპანიის ხელმძღვანელობას მაინც თავად მოუწევს Compliance-თან დაკავშირებული გადანაწილებების მიღება, ვინაიდან კომპანიის შიდა პროცესების მართვის უფლების მესამე პირებისათვის გადანდობა არ უნდა იყოს მიზანშეწონილი. ამდენად, გამოდის, რომ მესამე პირებისათვის Compliance-ის მხოლოდ აღსრულების ნაწილის გადანდობა იქნება შესაძლებელი. — შეუძლებელია, მესამე პირებმა ისე კარგად შეძლონ კომპანიის ყოველდღიურ საქმიანობაში ჩართვა, შიდა პროცესებში მონაწილეობის მიღება და ნდობის მოპოვება, როგორც ამას შესაბამისი უფლებამოსილებით აღჭურვილი კომპანიის სტრუქტურული ერთეული შეძლებდა. აღნიშნული დისტანცია აისახება ინფორმაციის მიღების სისწრაფესა და ღონისძიებების გატარების ეფექტიანობაზე. ყოველივე ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, მეტი მოქნილობისა და ეფექტიანობისათვის, ავტორები ხშირად უწევენ რეკომენდაციას Corporate Compliance-ის ფუნქციების გადანაწილებას შიდა და გარე მომსახურებაზე.

კომპანიაში Corporate Compliance სტრუქტურული ერთეულის ფორმირება და მისი ფუნქციონირების პრინციპი ისეთ ფაქტორებზეა დამოკიდებული, როგორიცაა კომპანიის სიდიდე, სამართლებრივი ფორმა, სფერო და ა.შ. ამდენად, არ არსებობს Compliance-ის სტრუქტურული ერთეულის ფორმირების მზა მოდელი. ზემოხსენებული და სხვა სპეციფიკური ფაქტორების მიხედვით, უნდა მოხდეს საბაზისო მოდელის განვითარება, გავრცობა ან შემცირება და კომპანიაზე მორგება.

ერთ-ერთ უმთავრეს ამოცანას წარმოადგენს Compliance-ის განმახორციელებელი პირების სწორად შერჩევა. Compliance-ოფიცრები მმართველობის მიერ კომპანიაში წარგზავნილი „მცველები“ არიან, რომელთა მიზანია, წინასწარ განჭვრიტონ, გამოავლინონ და აღკვეთონ/მინიშნავდნენ დაიყვანონ კომპანიისა თუ მისი ცალკეული სტრუქტურული ერთეულის საქმიანობის მოქმედი კანონმდებლობიდან/ შიდა სამართლებრივი აქტებიდან გადაცდომები. ეფექტიანი პრევენციული ღონისძიებების გასატარებლად Compliance-ოფიცრებმა შესაბამის სტრუქტურულ ერთეულებთან კოორდინირებულად უნდა იმუშაონ. თუმცა, მათთვის მაინც საჭიროა საბაზისო ცოდნა მათდამი დაქვემდებარებული საკითხების გარშემო. ხშირ შემთხვევაში, Compliance-ოფიცრები ბიზნეს სამართლის სპეციალისტები არიან, რადგან კანონმდებლობის კარგი ცოდნა ამ პოზიციაზე დასაქმებული კადრისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტორია. კომპანიის იურისტი, რომელიც იდეალურ შემთხვევაში, გადამზადებას გაივლის ჩომპლიანს-ს დაქვემდებარებული სფეროების უკეთ შესასწავლად, საუკეთესო კანდიდატურა შეიძლება იყოს ამ პოზიციაზე. შერჩეულ პირებს კომპანიამ დეტალურად უნდა გააცნოს მათი უფლებები და ვალდებულებები, იზრუნოს მათთვის საჭირო რესურსების მიწოდებაზე და რეგულარულად მისცეს მათ კვალიფიკაციის ამაღლების საშუალება.

Compliance-ის მანარმოებელის საქმიანობა მკაფიოდ უნდა გაიმიჯნოს მის მიერ კონტროლირებადი სამსახურების საქმიანობისაგან. კონტროლის ეფექტიანობის მიზნით, ხელმძღვანელობამ მაქსიმალურად უნდა უზრუნველყოს Compliance-ის მანარმოებელი სტრუქტურული ერთეულის დამოუკიდებლობა, მიაწოდოს მას თავისუფლად მოქმედების უფლება და აღჭურვოს სათანადო ძალაუფლებით.

Compliance-ის საბაზისო მოდელი დროთა განმავლობაში აუცილებლად განიცდის ცვლილებებს, უკეთ მოერგება კომპანიის სპეციფიკასა და გარე გამოწვევებს. მნიშვნელოვანია კომპანიის მმართველობის მზადყოფნა, საჭიროების შემთხვევაში გააუმჯობესოს და ცვლილებები შეიტანოს Compliance-ის მექანიზმში, პოლიტიკასა და მეთოდებში.

კომერციული ბანკის საქმიანობა სხვადასხვა სახის რისკს უკავშირდება, რომელთა ეფექტურად სამართავად, ბანკმა მუდმივად უნდა ახორციელოს მონიტორინგი და კონტროლი. კომერციულ ბანკებში ამგვარი რისკების კონტროლით პირდაპირ ან არაპირდაპირ ბანკის აუდიტის კომიტეტი, შიდა აუდიტი, რისკების მართვის კომიტეტი და რისკების მართვის სამსახურია დაკავებული. ჩნდება კითხვა: რა ადგილს იკავებს Compliance კომპანიის შიდა კონტროლის სისტემაში? აღნიშნულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად საჭიროა, მოკლედ დავახასიათოთ შიდა აუდიტისა და რისკების მართვის სამსახურების ფუნქციები და

შედლებისდაგვარად გავმიჯნოთ ისინი Compliance-ისაგან. შიდა აუდიტი — შიდა აუდიტის სამსახურის ძირითადი ფუნქციაა ბანკის საფინანსო, სამეურნეო და ადმინისტრაციული საქმიანობის შეფასება და მოქმედ ნორმატიულ აქტებთან მათი შესაბამისობის დადგენა. ამგვარად, შიდა აუდიტის სამსახურისა და Compliance-ის ფუნქციები ერთმანეთთან იკვეთება. თუმცა, მათ შორის განსხვავებას საქმიანობის საბოლოო მიზნობრიობა წარმოადგენს — შიდა აუდიტის განხორციელების მიზანს საქმიანობის შეფასება და რისკების შესახებ ანგარიშის წარდგენა შეადგენს, როცა Compliance-ის მიზანი რისკების პრევენცია, პრობლემებზე რეაგირება, პასუხისმგებლობის რისკის შემცირება, კონკრეტული სამართლებრივი ნესების დაცვის უზრუნველყოფა და შენარჩუნებაა. კომერციულ ბანკებში რისკების მართვის თაობაზე დებულება განსაზღვრავს ბანკში ისეთი სტრუქტურული ერთეულის ან თანამშრომელთა ჯგუფის არსებობის საჭიროებას, რომელიც „სამართლებრივ ზედამხედველობას“ განახორციელებს იმ პირების მიმართ, რომლებიც კომპანიას იურიდიულ მომსახურებას უწევენ. ჩნდება კითხვა — ვინ უნდა განახორციელოს Compliance ბანკში. კომერციულ ბანკებში რისკების მართვის თაობაზე დებულების თანახმად, ბანკებში არსებობს რისკების მართვის კომიტეტი და სტრუქტურული ერთეული, რომელთა ორგანიზება, ფუნქციები და ვალდებულებები კანონმდებლობის მოთხოვნებს უნდა შეესაბამებოდეს. კომიტეტი კომპლექტდება დირექტორებისა და მაღალი რგოლის მენეჯერებისაგან. რისკების მართვის კომიტეტი ამზადებს და გასცემს რეკომენდაციებს გენერალური დირექტორისათვის, ისეთი საკითხების გარშემო, როგორიცაა — რისკების მართვის პოლიტიკის ფორმულირება, არატიპობრივი ბიზნესგადაწყვეტილებები.

Compliance-ს მუშაობა დაფუძნებულია შეცდომის პრევენციის, ამოცნობისა და რეაგირების ფუნქციებზე. ამ ფუნქციების ეფექტიანობისათვის მნიშვნელოვანია Compliance-ის განმახორციელებელი ერთეულის მოქნილობა და დამოუკიდებლობა. ამდენად, სასურველია, Compliance-ის სტრუქტურული ერთეული, კომპანიის შიდა კონტროლის სისტემის ერთ-ერთ დამოუკიდებელ ინსტრუმენტად ჩამოყალიბდეს.

ქართულმა საბანკო სექტორმა, ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებაში მისი მნიშვნელოვანი როლის გათვალისწინებით, პირველმა უნდა განახორციელოს საუკეთესო პრაქტიკასა და რეალურ საჭიროებებზე მორგებული Compliance-მოდელის დანერგვა, რათა ბიზნესისათვის ჯანსაღი კორპორაციული მართვის მაგალითი იყოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ინფორმაცია ინტერნეტიდან - Basel Committee on Banking Supervision 2010, Principles for enhancing corporate governance, <http://www.bis.org/publ/bcbs176.pdf>
2. PwC-Studie, 2013, Wirtschaftskriminalitat.
3. PwC-Studie, 2007, Wirtschaftskriminalitat.
4. - PwC-Studie, 2010, Compliance und Unternehmenskultur.
5. - Strothmeyer, Uta, 2010, Compliance – Risikobegrenzung und Imagevorteil, JWV, Jena
6. Moosmayer, Klaus, 2012; Compliance – Praxisleitfaden fur Unternehmen, 2nd ed., C.H. Beck, Munchen;